

VAZGEN HAMBARDZUMYAN

*Doctor of Philology
Institute of Language of NAS RA*

ARMENIAN AND CELTIC

(concerning the problem in H. Acharyan's works)

In the study of Indo-European languages the question of Italian-Celtic dialectal kinship is traditionally marked out¹. In later investigations the Aryan-Greek-Armenian group on the one hand and the Italian-Celtic-Illirian group on the other is also discussed². With regard to Armenian, the study of Armenian-Celtic relationship is currently important. In this article we turn to the discussion of this problem in Acharyan's works as an initial step of a wider and more general investigation of the problem on which we have embarked in recent years and presented some results in our scientific publications³.

A certain level in the sphere of comparative studies of the Armenian and other Indo-European languages was achieved in Armenian linguistics particularly in the period of 1940–1970s. Of great importance are H. Acharyan's, E. Aghayan's and G. Jahukyan's contributions to the development of this domain of research.

The problem of parallels of Armenian and other sibling languages was included in the work plans of the Language Institute of NAS in 60–70s. A certain amount of research was carried out, scientific works were written on that subject, papers were successfully defended. In the first place works devoted to the Armenian-Italian, Armenian-Slavonic, Armenian-Indo-Iranian, Armenian-Greek parallels are meant to be of certain value⁴. However, there are still things to be done in this sphere not only in relation to general isoglossic study of Armenian and other sibling languages, but also to typological-variative investigations.

The present work refers to the problem of word isoglosses conditioned by the etymological relations of Armenian and Celtic languages from the point of view of the current problems of the Indo-European languages.

It has long been established, that one branch of Indo-European languages is the group of Celtic languages, which are now spread in the western part of Europe,

¹ Meillet A., 1933, 96–98.

² Cf. Gamkrelidze Th. V., Ivanov V. V., 1984, 393–398; Rona-Taš A., 1990, 1, 26–37.

³ Hambardzumyan V. G., 2015, 1–2 (13), 15–22.

⁴ See, «Problems of the Comparative Lexicology of Armenian Language», 1979, 23–127, 325–375. Jahukyan G. B., Saradjewa L. A., Haruthyunyan Ts. R., 1983, 117–220, 221–353.

Irish in Ireland, Welsh and Scottish in Great Britain, Breton in France, and Manx (which was a living language until recently) in the Isle of Man (Great Britain). This kind of dead language is Galatian which is mentioned in the Bible.

The problem of the etymological relations and verification of the Armenian and Celtic languages from the viewpoint of the current problems of comparative-typological as well as variative study of Indo-European languages is quite vital and topical nowadays.

As a rule, etymological relations of languages are examined with reference to the regional features they gain. With the help of the latter parallels can be drawn, which presumably come from the original state of the languages. They make it possible to speak about their original state⁵. This linguistic approach is relatively new and has its own principles and methods of theoretical analysis⁶.

Traditionally, comparative studies have so far used a unilateral approach as far as the relations of Armenian with other languages are concerned. This can be observed in the general theory of linguistics. H. Acharyan's approach to the problem of differentiation of Armenian and other Indo-European language dialects, particularly with the help of isoglosses is based on Meillet's theory which is presented in his book devoted to the division of Indo-European dialects, as well as in the works on the dialectal position of the Armenian language⁷. Moreover, Acharyan in Chapter A of his "History of the Armenian Language (the Indo-European pre-period)" mainly proceeds from the viewpoints of S. Feist leaving aside the approaches of other authors. Nevertheless, Chapter B ("The Indo-European Dialects and the Place of Armenian among Them") is mainly based on Meillet's theory where a number of isoglosses are presented and examined⁸.

Later, as is well known, back in the mid 1960s E. Makayev presented the discussion of Meillet's approaches, considering them to be basic not only for Acharyan but also for almost all researchers.

E. Makayev noticed, that "the majority of comparative linguists have been and continue to be sure that the Armenian language is not considered to be quite rational for Indo-European reconstruction, because, as has often been emphasized by A. Meillet, Armenian had for quite a while been neighbor with the Caucasian languages, thus being considerably distanced from the Indo-European language type"⁹.

⁵ Kurylowicz J., 1971, № 4, 67–73.

⁶ See Makayev E. A., 1964.

⁷ Meillet A., 1895, 149–155, also *Idem*, 418–423 etc.

⁸ Acharyan H., 1940, 24.

⁹ Cf. Makayev E. A., 1964, 155.

In this respect the following identification is quite important: “The analysis of all the five points in A. Meillet’s scheme (see – V.H.) brings us to the conclusion that in the light of the modern state of comparative linguistics it does not respond to the actual state of affairs, and the problem of correlation of Armenian and general Indo-European model should be radically reviewed”¹⁰.

In the second half of the 19th and the first half of the 20th centuries comparative works have been written on the phonological, morphological, lexical aspects as well as root etymology and structure of the Armenian language. It is absolutely correctly observed that “this is typical of all those works in which Armenian has been viewed as a marginal language”¹¹. Moreover, “as has been mentioned, A. Meillet’s understanding of the condition of Armenian and general Indo-European has been stable and is considered to be prevailing till the present day”¹².

Makayev’s theoretical analysis has not received due attention, neither have the observations promoting new approaches to the comparative study of Armenian and other languages. Whereas Makayev’s suggestion could at least give us a chance to consider the important fact that Meillet’s viewpoints connected with the relation of Armenian and the general Indo-European model require a drastic review. The reconsideration of the fundamentals of classical Indo-European comparative linguistics has been outlined in connection with the development of the reconstruction methodology of the general Indo-European language, with the data of the recently found Indo-European languages, particularly the data of the cuneiform Hittite. All these facts compel us to radically reconsider the correlation of Armenian and Indo-European.¹³

1. H. Acharyan in his work “History of the Armenian language” for the first time refers to the vocabulary relations of the Armenian and other Indo-European languages and presents them in the form of a table, including the 909 double forms in the total amount of 713 units¹⁴.

H. Acharyan, relying on the works by A. Meillet devoted to the dialectal differentiation of Indo-European languages as well as on the study of the dialectal place of the Armenian language, very often enumerates the possible phonetic-grammatical parallels demonstrating the kinship of the sibling languages including Armenian. While discussing the word isoglosses Acharyan proceeds from the data

¹⁰ *Ibidem*, 169.

¹¹ *Ibidem*, 156.

¹² *Ibidem*, 158.

¹³ *Ibidem*, 174–175.

¹⁴ Acharyan H., 34–81. Simultaneously the study of G. Dumézil was published, where the author refers to Armenian kinship terms. Dumézil G., 1940, t. 41, 18–69.

presented in A. Valde's and J. Pokorny's dictionary which summarizes the whole word-stock of the IE language and was widely accepted in his times. According to his calculations he has pointed out 2223 main roots, 713 of which are present in Armenian.

For the Armenian-Celtic relations it is typical that for the 713 main roots found in Armenian and in Celtic languages (Acharyan states that A. Valde and J. Pokorny sometimes mention certain forms of Middle Irish, Cymric, Cornish, Breton and Gaulish) as having 343 parallels, i.e. less than half¹⁵.

Because of the lack of space we confine our study to only a part of Armenian-Celtic isoglosses with all those reconstructions and definitions which the author has previously given proceeding from the principles of methods used for both the general prototype and separate (differentiated) languages¹⁶. Moreover, it is mentioned, that "in the 10th column the Old Irish forms are presented without abbreviation, only sometimes with the marks M. (Middle Irish), C. (Cymric), Cr. (Cornish), B. (Breton) or G. (Gaulish)"¹⁷. The calculations show that:

1) Of the 713 native roots presented Armenian Celtic isoglosses can be observed in 344 (less than half);

2) In the list of the given Celtic forms sometimes more than one Armenian form can be found, moreover, for the Armenian sometimes has been reconstructed IE not identical root:

uquūh [aganil] 'cloth, dress' ~ Celt. fuan(?) (< IE *évō, *óvō) // *unquūun* [aragast] 'ail' ~ Celt. fuan (?) (< IE *évō, óvō)¹⁸,

uūh [awd] 'shoe' ~ Celt. fuan (?) (< IE *eu-dh) // *oθ* [awt^e] 'get on' ~ Celt. fuan (?) (< IE *ew-ti);

uūh [akanj] 'ear' ~ Celt. au, ō (< IE *aus) // *mūh* [unkn] 'ear' ~ Celt. au, ō (< IE *ōsn, usn+*hū*);

puūh [beran] 'mouth' ~ Celt. bern (< IE *bher-ano) // *puh* [bir] 'hoe' ~ Celt. bern (< IE *bher);

quūh [gal(ar)] 'bend' ~ Celt. fillim (< IE *v_l) // *quūh* [gałjn] 'coriander' ~ Celt. (fillim) (< IE *v_l) // *quūh* [gelul] 'ball, roll up' ~ Celt. fillim (< IE *velu) // *quūh* [gełj] 'ivy' ~ Celt. fillim (< IE *vel);

¹⁵ Below we bring them according to semantic (thematic) groups which are generally separated for IE languages (cf. K. D. Buck, H. Acharyan, A. Bomchard) and can be found in Jahukyan's works. Jahukyan presents them in charts with the following signs: ' plus (+) or minus (-), plus-minus (±), plus-question mark (+?), minus-question mark (-?), minus-plus-question mark (±?), brackets-plus[(+)] or brackets-minus [(-)], brackets-plus-minus.

¹⁶ Acharyan H., 1951, Part II, 34–81.

¹⁷ *Ibidem*, 35: In the list there are also *Gaul.* (Gaulish) abbreviated forms, but it is not shown in the above presented list.

¹⁸ The reconstructed form is presented according to Acharyan.

qunel [gafel] ‘hide, conceal’ ~ Celt. fell (< IE *v_l) // *qunun* [gaft] ‘hidden, latent’ ~ Celt. (fell) (< IE *v_ld) // *qnn* [goft] ‘secret’ ~ Celt. fell (< IE *wol);

ηαι, ηαι [dal, dayl] ‘colostrum’ ~ Celt. del (< IE *dhəi-l), *ηαι-αι, ηαι-αι* [dal-ar, dal-ukn] ‘green, pale’ ~ Celt. deil (< IE *dhəi-l-) // *ηαι* [daljn] ‘mint’ ~ Mlrl. deil (< IE *dh_l) // *ηαι* (*ηαι, ηαι, ηαι, ηαι*) [del (delb, delin, delj, deljan)] ‘medicine, yellow’ ~ Mlrl. deil (< IE *dhel);

ηαι [eres] ‘face’ ~ Celt.(richt) (< IE *prepsā) // *ηαι* [erewil] ‘be seen’ ~ Celt.richt (< IE *prep-);

ηαι [lirb] ‘impudent’ ~ Cimr. llyfr (< IE *slibr) // *ηαι* [lpirc, lpirš] ‘impertinent’ ~ Cimr. llyfr (< IE *slibr);

ηαι (*ηαι*) [malel (mlmllel)] ‘weat out’ ~ Celt. melim (< IE *m_l) // *ηαι* [ma-mul] ‘press’ ~ Celt. melim (< IE *mōl) // *ηαι* [mla^{ac}] ‘mill’ ~ Celt. melim (< IE *mōl);

ηαι (*ηαι*) [mataf] ‘young’ ~ Celt. meldach (< IE *m_ld-) // *ηαι* [melm] ‘mild’ ~ Celt. meldach (< IE *mel-);

ηαι (*ηαι*) [mux, mxal] ‘smoke’ ~ Celt. múch (< IE *smuqh) // *ηαι* [murk, mrkel] ‘roasted grains of wheat’ ~ Celt. múch (< IE *smug-ro);

ηαι [yatak] ‘loor’ ~ Celt. in-ad (< IE *pəd-) // *ηαι* [otn] ‘foot’ ~ Celt. (in)ad (< IE *pod);

ηαι [palar] ‘boil’ ~ Celt. bolach (< IE *b_l+uar) // *ηαι* [pɪpjak] ‘bubble’ ~ Celt. bolach (< IE *bul) // *ηαι* [pelel] ‘dig out’ ~ Celt. belach (< IE *bel)¹⁹;

ηαι [papanjil] ‘grow dumb’ ~ Celt. bunne [< IE *b_hndh-(bh)] // *ηαι* [pind] ‘strong’ ~ Celt. bunne [< IE *b_hndh-(bh)];

ηαι [san] ‘ward’ ~ Celt. sine (< IE *psn) // *ηαι* (*ηαι*, *ηαι*) [sun, snanil (sin, san)] ‘nourish’ ~ Celt. sine (< IE *psen, *pson, *psn) // *ηαι* [stink^c] ‘breast’ ~ Celt.sine (< IE *pstēn)²⁰;

ηαι [targal] ‘spoon’ ~ Celt. drochta (< IE *d_rwa+_l) // *ηαι* [toɾn] ‘pestle’ ~ Celt. drochta (< IE *doru) etc.

3) Almost similar correlations can be observed within Armenian and other compared languages, such as Sanskrit, Iranian languages, Greek, Latin, Lithuanian, Old Slavonic and in some forms of Germanic languages.

4) The majority of isoglosses have the mark Celt. (= Celtic, Celtian), the rest, i.e. other languages of the same branch have the marks (= Breton, Cornish, Middle Irish, etc.). Thus, the research focuses on the data provided by all those languages, presenting 344 Armenian-Celtic isoglosses in the list, with 28 isoglosses fewer than the total amount.

Given below is the list of the isoglosses according to the distribution of languages presented in that branch.

¹⁹ The latter presents the ablaut of the root of *e* degree type.

²⁰ Here *m* [t] is determinative which is between the consonant and vowel of the root. See Sukiassyan H. V., 1986.

a) Armenian with Old Irish / Celtic (Celtic) mark (259 words).

- Ագանիկ* [aganil] ‘cloth, dress’ ~ Celt. fuan (?) (< IE *évō, *óvō),
սլիք [alik^c] ‘hair’ ~ Celt. līath (< IE *pl̥ios),
սծեղ (*յսծեղ*) [acel (yacel)] ‘bring’ ~ Celt. -aig (< IE *ag’ō),
սկսնջ [akanj] ‘ear’ ~ Celt. au, ō (< IE *aus-)²¹,
սղ (*սղծ*, *սղսն*) [aɫ (aɫc, aɫt)] ‘dirt, filth’ ~ Celt. salann (< IE *sāld),
սղսնձ [aɫanj] ‘roasted grains of wheat’ ~ Celt. lann (< IE *l̥ndh),
սղկսղկ [aɫkaɫk] ‘poor’ ~ Celt. elc (< IE *alg),
սղքսն [aɫk^cat] ‘poor’ ~ Celt. liach (< IE *oliqo-),
սմ (*սմիկ*) [am (amik)] ‘year’ ~ Celt. sam (< IE *sama, *s^omā),
սմք (*նղք*) [amb(oɫj)] ‘all’ ~ Celt. (imb) (< IE *ambhō)²²,
սմէն [amēn] ‘each, evry’ ~ Celt. samain (< IE *sm̥mo),
սմիս [amis] ‘month’ ~ Celt. mis (< IE *mēns),
սմիս [amp] ‘cloud’ ~ Celt. nem (< IE *m̥bhō),
սմիսրսն [amprop] ‘storm’ ~ Celt. imrim (< IE *m̥bhrō),
սղգի [aygi] ‘garden’ ~ Celt. (eo) (< IE *oiwā),
սղ (*սղսնսն*) [ayl (aɫawaɫ)] ‘other; distort’ ~ Celt. aile (< IE *alyos, ailos),
սղծ [ajc] ‘goat’ ~ Celt. ag (< IE *aig’-),
սղսն (*սղսնսն*) [ayt (aytnul)] ‘cheek’ ~ Celt. óil (< IE *oid),
սղր (*սղսնսն*, *սղրս*, *սղի*) [ayr (arahet, aru, ari)] ‘male’ ~ Celt. nert (< IE *r̥sen, aner),
սղրեղ (*զայրսնսն*) [ayrel (zayranal)] ‘burn’ ~ Celt. āith (< IE *ātēr),
(սն-) դմն [(an)-dund] ‘abyss’ ~ Celt. bond (< IE *bhundhos)²³,
սնիծ [anic] ‘nit’ ~ Celt. sned (< IE *gnid-, *knid),
սնձուկ [anjuk] ‘narrow’ ~ Celt. (cum)ung (< IE *ang’hu),
սնմն [anun] ‘name’ ~ Celt. ainm [< IE *nōm̥],
սն [ar] (Prep.) ‘to, by’ ~ Celt. ar (< IE *par, perə),
սնսնսն [aragast] ‘sail’ ~ Celt. fuan (?) (< IE *évō, óvō)²⁴,
սնսնսն [arastaɫ] ‘ceiling’ ~ Celt. tailc (< IE *stel),
սնիւծ [ariwc] ‘lion’ ~ Celt. rucht (< IE *reug’),
սնսնսն, *սնմ* [aroganel (arū)] ‘irrigate, water’ ~ Celt. sruth (< IE *srov)²⁵,
սնկ [asel] ‘say’ ~ Celt. ai (< IE *ag’),
սնսն [ataɫj] ‘timber, wood’ ~ Celt. del (< IE *d̥l̥),
սնսն [atamn] ‘tooth’ ~ Celt. dēt (< IE *d̥g-mn),
սնսն [atean] ‘court’ ~ Celt. saidim (< IE *sed, sād),
սնք [arb] ‘drunk’ ~ Celt. srub (< IE *s̥rbh),

²¹ No prototype is mentioned, but a question mark, according to E. Thumanyan: **Thumanyan E. G.**, 1978.

²² More realistic is the separation *սմ(քնք)* [am(bolj)] ‘all, whole’.

²³ There is a new etymology. See **Hambardzumyan V. G.**, 2012, 140.

²⁴ Cf. *սղսնիկ* [aganil] ‘put, get on’.

²⁵ In the list they are separate by numbers, general by one form of proto-language.

արգել [argel] ‘forbid, hinder, prevent’ ~ Celt. airothe (< IE *arq),
արծաթ [arcatʰ] ‘silver’ ~ Celt. argat (< IE *argʰ-ato),
արջ [arj] ‘bear’ ~ Celt. art (< IE *ṛkthos),
արոր [arawr] ‘plough’ ~ Celt. arathar (< IE *aratrom),
աւն [awn] ‘property’ ~ Celt. āne (< IE *opnos),
արքայաւ [akʰaʎaʎ] ‘cock’ ~ Celt. cailech (< IE *kʷ-),
բալ [bal] ‘haze’ ~ Celt. ball (< IE *bhəl, bhal),
բահ, բարհ [bah, barh] ‘spade’ ~ Celt. bern (< IE *bher)²⁶,
բեկաւնել [bekanel] ‘break’ ~ Celt. boingim [< IE *bheg, *bheng],
բերել (բերրի) [berel, berri] ‘bring’ ~ Celt. berim (< IE *bher),
բերաւն [beran] ‘mouth’ ~ Celt. bern (< IE *bher-ano),
բիր [bir] ‘hoe’ ~ Celt. bern (< IE *bher),
բոլոր [bolor] ‘all’ ~ Celt. bolach (< IE *bhol+*որ*),
բոլ (բոլիկ, բոլբոյ, բոլկ) [boʎ (boʎik, boʎboj, boʎk)] ‘radish’ ~ Celt. blath (< IE *bhol),
բոյս [boys] ‘plant’ ~ Celt. buith (< IE *bhewə, *bhū),
բոց [boʎʰ] ‘flame’ ~ Celt. bān (< IE *bho-sk),
բուծ [buc] ‘lambkin; kiddy’ ~ Celt. bocc (< IE *bhugʰo),
գալ(ար) [gal(ar)] ‘bend’ ~ Celt. fillim (< IE *vʷl),
գաւել [gaʎel] ‘hide, conceal’ ~ Celt. fell (< IE *vʷl),
գաւն [gaʎjn] ‘ivy’ ~ Celt. (fillim) (< IE *vʷl),
գաւն [gaʎt] ‘hidden, latent’ ~ Celt. (fell) (< IE *vʷl[d]),
գայլ [gayl] ‘wolf’ ~ Celt. fael (< IE *vailo?),
գան [gan] ‘beating’ ~ Celt. gonim (< IE *gʷhəni),
գելլ [gelul] ‘ball, roll up’ ~ Celt. fillim (< IE *velu),
գել [gelj] ‘ivy’ ~ Celt. fillim (< IE *vel),
գետ [get] ‘river, stream’ ~ Celt. usca (< IE *vedo),
գէտ, գիտել (գաւգիտել) [gēt, gitem (zangitel)] ‘wise’ ~ Celt. ro-fetar (< IE *weid, woid),
գիշեր [gišer] ‘nigh’ ~ Celt. fescor (< IE *weqero),
գիւտ, գաւնել [giwt, gtanel] ‘find’ ~ Celt. finnaim (< IE *weid, woid),
գող [goʎ] ‘thief’ ~ Celt. fell (< IE *wol),
գոյ [goy] ‘being’ ~ Celt. foss (< IE *wes, wos),
գուն [gun] ‘effort, endeavor’ ~ Celt. fine (< IE *wen, *wōn)²⁷,
դա (արդ, դրդ, աւարդի) [da (ayd, doyn, awadik)] ‘that’ ~ Celt. -d (< IE *to-, *tā),
դալ, դալ [dal, dayl] ‘colostrum’ ~ Celt. del (< IE *dhəi-l),
դալ-ար, դալ-ուկ [dal-ar, dal-ukn] ‘grass’ ~ Celt. deil (< IE *dhəi-),
դէշ [dēz] ‘stack, rick’ ~ Celt. digen (< IE *dheigʰh),
դի, դիակ [di, diak] ‘dead body, corpse’ ~ Celt. dith (< IE *dhuī-),
դիւ [diel] ‘suck’ ~ Celt. dinim (< IE *dhē, dhō),
դոն [don] ‘dried crust’ ~ Celt. indile (< IE *dhon),

²⁶ Cf. **Jahukyan G. B.**, 1987, 160.

²⁷ Cf. Arm. *գուն/-ջուն(-ք)* [gun (jankʰ)] ‘effort’:

- դու* [du] ‘you, thou’ ~ Celt. *tū* (< IE **tu*, **tū*),
դուլ [dul] ‘rest, peace’ ~ Celt. *dál* (< IE **dhul*),
դուռն [duɾn] ‘door’ ~ Celt. *dorus* (< IE **dhur*),
դուրդն [durɣn] ‘potter’s wheel’ ~ Celt. *droch* (< IE **dhrogh*),
էզն [ezn] ‘ox’ ~ Celt. *ag* (< IE **eg’h*),
եղբայր [elbayr] ‘brother’ ~ Celt. *bráthir* (< IE **bhr’tēr*),
եղուկ [eluk] ‘regret’ ~ Celt. *lucht* (< IE **lug²*),
եղունգն [elungn] ‘nail’ ~ Celt. *ingen* (< IE **noghlo*),
ամ [em] ‘am’ ~ Celt. *am* (< IE **ésmi*),
երս (խայրի) [era(xayri)] ‘first fruit’ ~ Celt. *re* (< IE **pra-*),
երես [eres] ‘face’ ~ Celt. *richt* (< IE **prepsā*),
երեսուն [eresun] ‘thirty’ ~ Celt. *tricha* (< IE **trōk’omtā*),
երեւիլ [erewil] ‘be seen’ ~ Celt. *richt* (< IE **prep-*),
երեք [erek] ‘three’ ~ Celt. *tri* (< IE **tréyes*),
երկ-այն (երկ-ար) [erk-ayn (erk-ar)] ‘long’ ~ Celt. *doe* (< IE **dwā*),
երկն (երկնէկ) [erkn (erknēl)] ‘apprehend’ ~ Celt. *dōel* (< IE **dwi*),
երկու (երկիկ) [erku (krkin)] ‘two’ ~ Celt. *dāu* (< IE **dwō*),
և, եւ [ew, ews] ‘and’ ~ Celt. *iar* [< IE **épi*],
եօթն [eawt’n] ‘seven’ ~ Celt. *secht* (< IE **septm*),
էշ [ēš] ‘donkey’ ~ Celt. *ech* (< IE **ek’wo*),
ընթերցում [ənt’erɪnɪl] ‘read’ ~ Celt. *torann* (< IE **ter*),
թան (թանալ, թանկ, թօն) [t’anál] ‘flow’ ~ Celt. *tām* (< IE **tā*, **tān*),
թանձր [t’anjɾ] ‘thick’ ~ Celt. *técht* (< IE **tɰg’hú*),
թաւաւ (թաւաւաւ) [t’aʷam (t’aʷsām)] ‘faded’ ~ Celt. *tirim* (< IE **tars*, **tɾs*),
թեկն [t’ekn] ‘back’ ~ Celt. *tóeb* [< IE *(s)teig²no],
թուր [t’ur] ‘sabre’ ~ Celt. *tarathar* (< IE **tōr*),
ի, (իք, ինչ, հի, իրաւ, իմն, ինչ, ինչ) [i (ik, inɪ, hi, iraw, imn, zi, ir)] ‘some, something, somewhere’ ~ Celt. *cid* (< IE **k²i*),
ի [i] (Prep.) ‘in’ ~ Celt. *in* (< IE **in/en*),
ինն [inn] ‘nine’ ~ Celt. *nōi* (< IE **énwɰ*),
իւր [iur] ‘his, here, its’ ~ Celt. *fēin* (< IE **sewe-*),
լայն [layn] ‘wide, broad’ ~ Celt. *lethan* (< IE **plātno*),
լեզու [lezu] ‘tongue’ ~ Celt. *tenga* (< IE **dn̥g’hū*),
լեռն [lerk] ‘bald, hairless’ ~ Celt. *lerg* (< IE **lerg²*),
լէզ, լիզիկ [lēz. lizel] ‘lick’ ~ Celt. *ligim* (< IE **leig’h*),
լի, լիւն [li, lɪnɪl] ‘full, fill’ ~ Celt. *lōnaim* (< IE **plé-yo*),
լիք, լքանիկ [lik, lkanel] ‘leave, forsake’ ~ Celt. *lēicim* (< IE **liq*),
լիկի [likil] ‘thaw’ ~ Celt. *legaim* (< IE **lēg*),
լոգանալ [loganal] ‘bathe’ ~ Celt. *lōathar* (< IE **lov*),
լոյծ, լուծանիկ [loyc, lucanel] ‘solve’ ~ Celt. *lun* (< IE **leug*, **loug*),
լոյս [loys] ‘light’ ~ Celt. *lóche* (< IE **louk’o-*),
լոյտ, լուտալ [loyt, lɪtal] ‘scolding’ ~ Celt. *lāidhim* (< IE **loud*),

- լոյց*, *լուցանել* [loyc^o, luc^oanel] ‘light’ ~ Celt. luach-te (< IE *louk’s),
լուանալ [luanal] ‘wash’ ~ Celt. luac (< IE *plu),
լուռ [luɾ] ‘tacit’ ~ Celt. clunim (< IE *k’lus-r),
լուսան [lusan] ‘lynx’ ~ Celt. lug (< IE *louk’),
լսել (*լուր*, *հլու*) [lsel (lur, hlu)] ‘hear, listen’ ~ Celt. cloor (< IE *k’lu-s),
խոյ [xoy] ‘knob, wart’ ~ Celt. cūl (< IE *qheul),
խոյն, *հիւն* [xuɫ, hiwɫ] ‘hovel, hut’ ~ Celt. cūil (< IE *qul),
ծան, *անալուել* [can, ɪanai^oel] ‘know’ ~ Celt. gninim (< IE *g’ŋ),
ծիծառն [cicairn] ‘swallow’ ~ Celt. gairm (< IE *g’ār),
ծին (*ծնանիլ*, *ծնեքնիլ*) [cin (cnanil, cnebek)] ‘born’ ~ Celt. gein (< IE *g’en),
կարթ [kart^o] ‘rod’ ~ Celt. gerbach (< IE *g²ṛbtī-),
կարծր [karcr] ‘hard, firm’ ~ Celt. garg (< IE *g²ṛg’),
կեալ [keal] ‘live’ ~ Celt. biu (< IE *g²iyā),
կէլ [keɫ] ‘wound’ ~ Celt. -balt (< IE *g²el),
կին [kin] ‘women’ ~ Celt. ben (< IE *g²en),
կիւ [kiw] ‘resin’ ~ Celt. bi (< IE *g²iv)²⁸,
կոյ, *կու* [koy, ku] ‘dung’ ~ Celt. budr (< IE *gūto),
կով [kov] ‘cow’ ~ Celt. bó (< IE *g²ov),
կորկոտ (?) [korkot] ‘groats’ ~ Celt. gro (< IE *g²o-g²rod),
կուլ, *կլանել* [kul, klanel] ‘bolt’ ~ Celt. gelim (< IE *g²ul),
հալ, *հէլ* [haɫ, heɫ] ‘(one) time’ ~ Celt. -ebla (< IE *p_l, *pel),
հայր, *հորու*, *յորայ* [hayr, hawru, yawray] ‘father’ ~ Celt. athir (< IE *pātēr),
հասանել [hasnel] ‘overtake’ ~ Celt. do-icim (< IE *ḡk’),
հար (*հարկանել*, *հարուստ*, *զարկ*) [har (harkanel, harust, zark)] ‘strike’ ~ Celt. orgaim
 (< IE *p_ṛ, *p_ṛg),
հարց [harc^o] ‘question’ ~ Celt. -arc (< IE *p_ṛk’-sk’),
հաղի [hac^oi] ‘ash’ ~ Celt. huinnius (< IE *ask’hio),
հաւ [haw] ‘hen’ ~ Celt. aoi (< IE *awei),
հաւ [haw] ‘grandfather’ ~ Celt. haue (< IE *awo),
հեծանել [hecanel] ‘straddle’ ~ Celt. saidim (< IE *sed),
հեռի [heɾi] ‘distant’ ~ Celt. ire (< IE *per),
հետ(ք) (*յետ*) [het(k^o) (yet)] ‘track’ ~ Celt. (in)ad (< IE *pedo),
հեր(ու) [her(u)] ‘last year’ ~ Celt. hurid < IE *peruti),
հոլմ [hoɫm] ‘storm’ ~ Celt. animm (< IE *onəmo),
հովիւ [hoviw] ‘herdsman’ ~ Celt. ōi (< IE *owi+pā),
հում [hum] ‘raw’ ~ Celt. om (< IE. *ōmo),
հում [hun] ‘river-bed’ ~ Celt. ēs (< IE *pont),
հուր [hur] ‘fire’ ~ Celt. ūr (?) (< IE *puro),
ձաւ [jaɾ] ‘hair’ ~ Celt. garb (< IE *g’h_ṛs),

²⁸ «It is mentioned that OCelt. bi ‘resinous’ word form doesn’t have IE *g²iv form, it is not in the Pokoriny’s Dictionary, it is in «Dictionary of Armenian Word-Roots», but is done based on one scientific article (Cf. «Melanges Pedersen» 301)». Acharyan H., Part I, 57.

- ծիր* [jir] ‘gift’ ~ Celt. gor (< IE *g’hēr),
ձմեռն [jmeɾn] ‘winter’ ~ Celt. gam (< IE *g’heiem-er),
մալեղ (*մլմլեղ*) [malel (mlmllel)] ‘press’ ~ Celt. melim (< IE *m̥l̥),
մա-մուլ [ma-mul] ‘pres’ ~ Celt. melim (< IE *mōl),
մայր (*մայր, մայրան, մորու*) [mayr (maɪ, majran, mawru)] ‘mother; maternal’ ~ Celt. máthir (< IE *mātēr),
մանր (*մանուկ*) [manr (manuk)] ‘small’ ~ Celt. menb (< IE *mənu),
մատուղ (*մատուղ*) [mataɫ (matlaʃ)] ‘younger’ ~ Celt. meldach (< IE *m̥ld-),
մեծ [mec] ‘big’ ~ Celt. maige (< IE *meg’a),
մեղ-ք [meɫ-kʰ] ‘sin’ ~ Celt. mell (< IE *mel),
մեղկ, *մեղմ* [meɫk, meɫm] ‘weak-willed’ ~ Celt. meldach (< IE *mel-),
մեռանի [meɾanil] ‘die’ ~ Celt. marb (< IE *mer),
մերկ [merk] ‘naked, nude’ ~ Celt. nocht (< IE *neg²-ro),
մէջ [mēj] ‘middle’ ~ Celt. medón (< IE *médyo),
մի (*մէն, միայն, միմեանք, միւս*) [mi (mēn, miayn, mimeankʰ, miws)] ‘one’ ~ Celt. samail (< IE *smio),
միս [mis] ‘meat’ ~ Celt. mīr (< IE *mēmso),
միտք [mitkʰ] ‘mind’ ~ Celt. midiur (< IE *mēd),
մլ-աղաց [ml-aɫacʰ] ‘mill’ ~ Celt. melim (< IE *mōl),
մնայ [mnal] ‘remain’ ~ Celt. ainmne (< IE *men),
մոյթ [moytʰ] ‘support’ ~ Celt. methos (< IE *meuthi),
մոր-ենի [mor-eni] ‘asparagus’ ~ Celt. merenn (< IE *moro),
մուխ, միս [mux, mxal] ‘smoke’ ~ Celt. múch (< IE *smuqh),
մուրկ, մրկեղ [murk, mrkel] ‘roast wheat’ ~ Celt. múch (< IE *smug-ro),
մրջիւն [mrjɪwn] ‘ant’ ~ Celt. moirb [< IE *(mormo)],
մորուք [mawrukʰ] ‘beard’ ~ Celt. smeck (< IE *smakru),
յագենայ [yagenal] ‘be full’ ~ Celt. sāith (< IE *sāw),
յատուկ [yatak] ‘floor’ ~ Celt. in-ad (< IE *pəd-),
յեռն [yerul] ‘burn’ ~ Celt. sreth (< IE *ser-s),
յիսուն [yisum] ‘fifty’ ~ Celt. cōica (< IE *penk²ēk’omt),
յի [yɪ] ‘pregnant’ ~ Celt. lia (< IE *plē),
յոլով [yolov] ‘a great deal, much’ ~ Celt. il (< IE. *pol-),
յոդ [yawd] ‘joint’ ~ Celt. fuan (?) (< IE *au-dh),
նայ [nay] ‘wet; damp’ ~ Celt. snuadh (< IE *snə-t),
նաւ [naw] ‘ship’ ~ Celt. nau (< IE *nāu),
նիւն, նստեղ [nist, nstel] ‘sit’ ~ Celt. net (< IE *nizdo),
նոր [nor] ‘new’ ~ Celt. nūe (< IE *nevros),
նքոյր [nkʰoyr] ‘sieve’ ~ Celt. nithio (< IE *nik-),
շուն [ʃun] ‘dog’ ~ Celt. cú, con (< IE *k’wōn),
ո, ու (*ոմն, որ, ոք*) [o, ov (omn, or, okʰ)] ‘who’ ~ Celt. co-te (< IE *kʷo),
ոկոք (*ոկոք*) [olokʰ (olog)] ‘vertebra’ ~ Celt. less (< IE *oleq),
ողող (*ուլուլ*) [oɫoɫ (ululal)] ‘cry’ ~ Celt. ulach (< IE *ol),

- nnnrl* [oʔork] ‘even’ ~ Celt. lorg (< IE *lorgʰ),
nnnrl [oʔorm] ‘pool’ ~ Celt. arman (< IE *orm),
nnnrl [oʔokʰel] ‘entreat’ ~ Celt. -tluch (< IE *lokʰ),
nyð [oyc] ‘fresh’ ~ Celt. ðocht (< IE *ougʰ),
nn [oʔr] ‘arse’ ~ Celt. err (< IE *orso-s),
nnlul [oʔnal] ‘howl’ ~ Celt. rūn (< IE *rū),
nnl [otn] ‘foot’ ~ Celt. (in)ad (< IE *pod),
nnr [orb] ‘orphan’ ~ Celt. orbe (< IE *orbho),
nnrh [ordi] ‘son’ ~ Celt. erthyl (< IE *portiyō),
nrð [orj] ‘male’ ~ Celt. uirge (< IE *orgʰhi-),
nnnrlul [orovayn] ‘stomach’ ~ Celt. crī (< IE *qrop + *uyl*),
nlð [utʰ] ‘eight’ ~ Celt. ocht (< IE *okʰto > *optō),
nnlul [unkn] ‘ear’ ~ Celt. au, ð (< IE *ōsn, usn+*lul*),
nnnnr [urur] ‘(black) kite’ ~ Celt. irar (< IE. *ōr),
znnr [iʰorkʰ] ‘four’ ~ Celt. cethir (< IE *kʰetwor-es),
uyl, *uylul*, *uylul*, *uylul* [pal, paʔ-anjaw, pʰlakʰar] ‘stone; rock’ ~ Celt. ad-bal
 (< IE *bal, *bāl, *bʰl),
uylul [palar] ‘boil’ ~ Celt. bolach (< IE *bʰl+*uyl*),
uylul [papanjil] ‘grow dumb’ ~ Celt. bunne [< IE *bʰndh-(bh)],
ylrl [peʔel] ‘dig out’ ~ Celt. belach (< IE *bel),
ylrl [pind] ‘strong’ ~ Celt. bunne [< IE *bhendh (bh)],
uylul [pʰpjak] ‘bubble’ ~ Celt. bolach (< IE *bul),
uylul [polokel] ‘peel’ ~ Celt. lomm (< IE *lob),
uylul [puʔʰcʰ] ‘vulva’ ~ Celt. ball [< IE *bul-skʰ],
zlr [jer] ‘warm’ ~ Celt. gor (< IE *gʰher),
zhl, *zhl* [jin, jnel] ‘wipe off’ ~ Celt. gonim (< IE *gʰhen-ye),
nnlul (?) [fungn] ‘nostril’ ~ Celt. srōn (< IE *srungʰ),
uu (*uyl*, *uyl*, *uuu*, *uuu*) [sa (ays, soyn, ast, awasik)] ‘this’ ~ Celt. cē (< IE *kʰo),
uu [san] ‘nurseling’ ~ Celt. sine (< IE *psn),
uuul [sandul] ‘stairs’ ~ Celt. scendim (< IE *sqand + *nnr*),
ulr, *uylrl* [sēr] ‘love’ ~ Celt. cōim (< IE *kʰei-ro),
uylrl [sirt] ‘heart’ ~ Celt. cride (< IE *kʰērdi),
ul-wp [sl-akʰ] ‘pointer’ ~ Celt. cuil (< IE *kʰul+*wp*),
nnr [sor] ‘hole’ ~ Celt. cūa (< IE *kʰovro),
nnl, *nnlul* (*uyl*, *uuu*) [sun.snani (sin, san)] ‘nourish’ ~ Celt. sine (< IE *psen,
 *pson, *psn),
nnr (*uylrl*) [sur (slur)] ‘sharp’ ~ Celt. cath (< IE *kʰō-ro),
nnr (*uylrl*) [surb (sprik)] ‘holy’ ~ Celt. cuanna (< IE *kʰubhro),
uylul [spaʔnal] ‘threatening’ ~ Celt. seir (< IE *spʰr),
uuul [stanal] ‘receive’ ~ Celt. cono-snaim (< IE *stā+*l*),
nnlul [stelcel] ‘create’ ~ Celt. tailc (< IE *stel+ð),
nnlul [stinkʰ] ‘breast’ ~ Celt. sine (< IE *pstēn),

- վեց* [vec^c] ‘ix’ ~ Celt. sé (< IE *k’swek’s),
տալ [tal] ‘give’ ~ Celt. dān (< IE *dā, dō),
տասն [tasn] ‘ten’ ~ Celt. deich (< IE *dék’ṃ),
տարալ [targal] ‘spoon’ ~ Celt. drochta (< IE *dṛwa+ʎ),
տեսնել [tesanel] ‘see’ ~ Celt. derc (< IE *derk’-),
տել [tewel] ‘last’ ~ Celt. doe (< IE *dewə),
տիկ [tiz] ‘tick’ ~ Celt. dega (< IE *dig’h),
տոկալ [tokal] ‘sustain’ ~ Celt. doe (< IE *dowə-ko),
տոռն [toirn] ‘pestle’ ~ Celt. drochta (< IE *doru),
տրտունջ [trtunj] ‘lamentation’ ~ Celt. dord (< IE *dōrd-),
դ (?) [c^c] (Prep.) ‘to’ ~ Celt. ad (< IE *ad-sk’),
ցելուլ (*ցել*) [c^celul (c^cel)] ‘tear, rend’ ~ Celt. scailt (< IE *sk’el),
ցիւ [c^ciw] ‘cornice’ ~ Celt. cūil (< IE *sk’éwo),
իսպառն [p^caycahn] ‘spleen’ ~ Celt. selg [< IE *sphelg’hṃ (?)],
քար [k^car] ‘stone’ ~ Celt. carn (< IE *kar),
քարք [k^carb] ‘asp(ic)’ ~ Celt. cerb [< IE *(s)kṛp],
քերել (*քերել*) [k^cerel (k^corel)] ‘scrape’ ~ Celt. scaraim [< IE *(s)qer],
քերթել, *քերծել* [k^cert^cel, k^cer^cel] ‘skin, scratch’ ~ Celt. scrissid [< IE *(s)qer +ʎ, δ],
քիւ [k^ciw] ‘cornice’ ~ Celt. cūil (< IE *sk’éwo),
քոյր [k^coyr] ‘sister’ ~ Celt. siur (< IE *swésōr),
քուն (*քունք*) [k^cun (k^cunk^c)] ‘temple’ ~ Celt. súan (< IE *swopno),
քսան [k^csan] ‘twenty’ ~ Celt. fiche (< IE *wīk’ṃti),
ող [awd] ‘shoe’ ~ Celt. fuan (?) (< IE *eu-dh),
ոթ [awt^c] ‘put, get on’ ~ Celt. fuan (?) (< IE *ew-ti),
օծ(անել) (*անծանել*) [awc(anel), awcanel] ‘perfume, anoint’ ~ Celt. imb (< IE *ṃg²),
օձ [awj] ‘snake’ ~ Celt. -ung (< IE *ang²hi > ang’hi):
 b) Armenian with Middle Irlandian / Irish (14 words).
մաղձ [daljn] ‘mint’ ~ MIrl. deil (< IE *dh^l),
դեմալ [dedewil] ‘sway, waver’ ~ MIrl. dumacha (< IE *dheu),
դեղ (*դեղք*, *դեղին*, *դեղձ*, *դեղան*) [deł (dełb, dełin, dełj, dełjan)] ‘medicine’ ~ MIrl. deil (< IE *dhel),
եկ, *եկն* [ek, ekn] ‘come’ ~ MIrl. béim (< IE *g²ā, g²em),
երերալ [ereral] ‘sway, waver’ ~ MIrl. tarrach (< IE *tres),
թեղ [t^ceti] ‘heap, pile’ ~ MIrl. teile (< IE *tel),
թեքել [t^cek^cel] ‘incline’ ~ MIrl. tal (< IE *tek²),
թումբ [t^cumb] ‘hill, hillock’ ~ MIrl. tomm (< IE *tum),
լալ [lal] ‘cry’ ~ MIrl. lēn (< IE *plā),
մուր, *մուր* [mur, muri] ‘soot’ ~ MIrl. mūr (< IE *mutro),
ցայտել [c^caytel] ‘splash’ ~ MIrl. ceird (< IE *sk’at),
իսլ (*իսլիսլալ*, *իսլիսլալ*) [p^cayl (p^calp^cahil, p^cołp^cohil)] ‘lustre’ ~ MIrl. lainn (< IE *sphel, *phel),
քակոր [k^cakor] ‘dry dung’ ~ MIrl. cace (< IE *kakka-),

pwp [k^cak^c] ‘exstremment’ ~ Mlrl. cace (< IE *kakka)²⁹.

c) Armenian with Cymric (48 words).

Աստղ [astł] ‘star’ ~ Cymr. seren (< IE *ster, stel),

արգահատիկ, արգ(սնդ) [argahatil. arg(andy)] ‘fell sorry (for)’ ~ Cymr. arffed (< IE *arq²)³⁰,

բարձնալ (բարձ, բարձր, բերձ) [ba rinal (barj, barjr, berj)] ‘lift, raise’ ~ Cymr. bry (< IE *bhrg’h),

բլուր [blur] ‘hill, knoll’ ~ Cymr. bal (< IE *bhōl+nir),

բոբ(ոք) [borb(ok^c)] ‘bright’ ~ Cymr.. berwi (< IE *bho-bhr-o),

գարուն [garun] ‘spring’ ~ Cymr. guannuin (< IE *vesr),

գեղ(եցիկ) [gel(ecik)] ‘beautiful’ ~ Cymr. gweled (< IE *vel),

գեղն [gelmn] ‘wool’ ~ Cymr.. gwlan (< IE *velm^o),

գիլ, գլոր [gil, glor] ‘roll’ ~ Cymr. olwyn (< IE *wēl),

էղն(իկ) [eln(ik)] ‘fallow-deer, hind’ ~ Cymr. elain (< IE *éino),

էրկաւ [erkan] ‘mill-stone’ ~ Cymr. breuan (< IE *g²rāwanā),

ընթանալ [ənt^canam] ‘move’ ~ Cymr. hynt (< IE *senth),

թարախ (?) [t^carax] ‘pus’ ~ Cymr. trwnc (< IE *tər-),

թաւ [t^caw] ‘thick’ ~ Cymr. tyfu (< IE *təw),

թեր (ընթեր, թերթ, թերի) [t^cer (ənt^cer, t^cert^c, t^ceri)] ‘basil’ ~ Cymr. atar (< IE *pter),

լիր [lirb] ‘impudent’ ~ Cymr. llyfr (< IE *slibr),

լուծ [luc] ‘yoke, harness’ ~ Cymr. iau (< IE *yug^o),

լիկ, փրկ [pilc, lpirš] ‘foul, impertinent’ ~ Cymr. llyfr (< IE *slibr),

ծնուն [cnawt] ‘jaw’ ~ Cymr. gen (< IE *g^oen),

կեր, կուր (ընկեր) [ker, kur (ənker)] ‘food, meal’ ~ Cymr. breuad (< IE *g²er),

կռնկ [krunk] ‘crane’ ~ Cymr. garan (< IE *gurōng),

հին [hin] ‘old’ ~ Cymr. hēn (< IE *seno),

մատն [matn] ‘finger’ ~ Cymr. maut (< IE. *māt),

մարի [mari] ‘famile bird’ ~ Cymr. merch (< IE *m^orī),

մեղ (մեղու) [mehl] ‘honey, bee’ ~ Cymr. mel (< IE *mel),

ողն [oln] ‘vertebra’ ~ Cymr. elin (< IE *olen),

ող [olj] ‘whole’ ~ Cymr. holl (< IE *olyo),

ոսկր [oskr] ‘bone’ ~ Cymr. ascorn (< IE *ostw-er),

որոնալ (?) [oroial] ‘uminate’ ~ Cymr. rhathu (< IE *rod),

ոլն [uln] ‘neck’ ~ Cymr. elin (< IE *ōlen),

նտկ [utel] ‘eat’ Cymr. esu (< IE *ōd),

ուր (ուրեմն, ուրեք, հան-ուր) [ur (uremn, urek^c, han-ur)] ‘where’ ~ Cymr. cwi (< IE *k²u+n),

պոտ [put] ‘spot, speck’ ~ Cymr. bothell (< IE *bud),

²⁹ Mlrl. form is correctable according to the form brought for *բոկոր* [k^cakor] ‘dry dung’: Mlrl. cacc not - cace. Cf. **Acharyan H.**, 1979, 539 and 567.

³⁰ In the list they are separate by number, general by one form of the proto-language.

- պտուկ* [ptuk] ‘nipple, sprout’ ~ Cymr. bothell [< IE *bud],
ջանք (ջաւ-ն-ք) [jank^c] ‘effort’ ~ Cymr. iās (< IE *yǝ-ū),
սագ [sag] ‘goose’ ~ Cymr. cuan (< IE *k’awā),
սկեսուր [skesur] ‘mother-in-law’ ~ Cymr. chwegr (< IE *k’wek’urā),
տեղ [tef] ‘cutis, shroud’ ~ Cymr. darn (< IE *der-s),
տիւ (տի) [tiw (ti)] ‘daytime’ ~ Cymr. diw (< IE *diw),
տրամ [tram] ‘strong’ ~ Cymr. dūr (< IE *dru-rā-mo),
գալի [c^cax] ‘firewood’ ~ Cymr. cainc (< IE *sk’ǝ-kho),
փեղկ [p^celk] ‘fold’ ~ Cymr. fflochen (< IE *sphelg),
փոթ [p^coyt^c] ‘cares’ ~ Cymr. ffwdan (< IE *speut),
քաղի [k^catēl] ‘pick, pluck’ ~ Cymr. chwalu (< IE *q^l),
քիւտ [k^cirtn] ‘sweat’ ~ Cymr. chwys (< IE *swidro),
քոք (քոքսակ, քոքսի, քոքսի) [k^cuk^c, k^crk^cank^c, k^cǝk^cuil, k^ck^cuil] ‘wail (laughter; moan)’ ~ Cymr. cwyn (< IE *kū),
օգնել, *օգնու* [awgnel, awgut] ‘help; use’ ~ Cymr. awyr (< IE *auw),
օղ [awd] ‘weater, manner’ ~ Cymr. auhel (< IE *aw-dho):
 d) Armenian with Cornish (3 words).
Բորենի [boreni] ‘hyena’ ~ Corn. bofer (< IE *bhero, bhorō),
գեղձ [geļj] ‘longing’ ~ Corn. guell (< IE *vel-),
գերան [geran] ‘log’ ~ Corn. guern (< IE *verǵnā):
 e) Armenian with Breton (13 words).
Ասեղն [asehn] ‘needle’ ~ Bret. ebil (< IE *ak’lⁿ),
արտասուք, *արտասուր* [artasuk^c, artawsr] ‘tear’ ~ Bret. dacrou (< IE *drak’ru),
լարաւոր [t^crt^cur] ‘larva’ ~ Bret. kontron (< IE *tōr),
լոք (?) [t^crik^c] ‘dung’ ~ Bret. stroak (< IE *tēr-),
խանդ (խանձ, խաւք) [xand (xanj, xaz)] ‘jealousy’ ~ Bret. condud (< IE *khⁿd),
հերկ (?) [herk] ‘ploughing’ ~ Bret. rec (< IE *perg),
հինգ [hing] ‘five’ ~ Bret. pemp (< IE *penk²e),
հոյակապ [hoyakap] ‘splendid’ ~ Bret. ozech (< IE *poti)³¹,
մաճնուկ [macnul] ‘get stronger’ ~ Bret. meza (< IE *mag’),
սար [sar] ‘top; mountain’ ~ Bret. kern (< IE *k’r),
տիւղ, *տիլ* [tiłm, til] ‘silt’ ~ Bret. staot (< IE *stēl),
տող, *տողուք* [toł, tołuk^c] ‘line’ ~ Bret. staot (< IE *stol),
ցիւն, *ցիւնի* [c^cit, c^ctel] ‘fragment’ ~ Bret. skeja (< IE *sk’id):
 f) Armenian with Gaulish (6 words).
Դնել (ննիւնի) [dnel, ǝntir] ‘put down’ ~ Gaul. dede (< IE *dhē),
էլանել (էլուզակ, էլունդ) [elanel (eluzak, elundn)] ‘come; robber; knob’ ~ Gaul. el (< IE *el-),
էրի [eri] ‘nipple’ ~ Gaul. are- (< IE *pri),
մայր-ի [mayri] ‘cedar’ ~ Gaul. materis (< IE *māter),

³¹ See Acharyan H., 80 (footnote):

u|t|n, u|t|nuy [ver. veray] ‘upside, on’ ~ Gaul. ver (< IE *uper),

intn̥, tinn̥ [teɫ, etɫ] ‘place’ ~ Gaul. *sedlon* (< IE **sedlo*):

g) Armenian with Gaelic (languages) (1 word).

Lnng [lorc^c] ‘spasm’ ~ Gael. loirc (< IE *lord-sk'o).

5. In the “Dictionary of Armenian Word-Roots” the parallels of Celtic languages are more than it is presented in this list. Besides, for one form of this or that language we find forms of several languages: cf. *ghɛnu* (*ghɛ*) [c^oelul (c^oel)] ~ Celt. *scailt* (< IE *sk^oel) [in List], Irl. *scailim* ‘divide; dispers’, *scailt* ‘crack’, Cymr.*chwalu*, Corn.*sculhye* ‘dispers’ [in Vocabulary] etc.

Afterwards, Acharyan divides the mentioned 343 (?) isoglosses into 22 thematic groups, moreover, in one or two cases (animal names, agricultural name groups) he also identifies sub-groups. Nevertheless it can't be considered complete and exhaustive, because:

1) relatively greater number of roots without more detailed grouping are brought in the 21st group as “words of everyday life”, which, as we assume, require more details, that can possibly be provided;

2) 100 from the presented 343 presuppose Armenian-Celtic isoglosses;

3) about 70 words were totally left out from the thematic groups.

Particularly the following ones can be mentioned:

1. Nature and natural phenomena: *ամայ* [amp], *ամպրոպ* [amprop], *անդունդ* [andund]³², *աստղ* [astɬ], *բալ* [bal], *բլուր* [blur], *գետ* [get], *թան թանկալ* [t'an, t'anal], *լոյս* [loys], *հողմ* [hoɬm], *ջեր* [jer], *սար* [sar], *տիմ* [tiɬm], *օղ* [awd].

2. Man and members of man's body: *ալիք* [alik^c], *սկսւնջ* [akanj], *այտ* [ayt], *ատամն* [atamn], *արտասւտք* [artasuk^c], *բերան* [beran], *բութ* [but], *եղունգն* [ełungn], *երես* [eres], *լեզու* [lezu], *ծունգն* (*ծունք*) [cungn, cunr], *մատն* [matn], *միս* [mis], *մօրուք* [mawruk^c], *ոլոք* (*ոլոգ*) [olok^c, olog], *ոտն* [otn], *ոսկր* [oskr], *ոտն* [otn], *որովայն* [orovayn], *ուլն* [uln], *ունկն* [unkn], *պարար* [palar], *պութ* [put], *պտուկ* [ptuk], *րունգն* [rungn](?), *սիրտ* [sirt], *ստիկք* [stink^c], *փայծաղն* [p^caycałn], *փրսն* [k^cirtn] etc.

3. Illness and related names: *ɪnɪŋ* [lorc^c], *ɬunɪ* [xoyɪ], *ɬəwɪwɪɬu* [t^carax] (?), *ɲɪɬ* [yɬi].

4. Animals domestic and wild; reptiles: *այծ* [ayc], *սնկիծ* [anic], *սոռիւծ* [ariwc], *սրջ* [arj], *սքսաղաղ* [ak^caɫaɫ], *բորենի* [boreni], *գայլ* [gayl], *եզն* [ezn], *եղն(իկ)* [eɲnik], *էշ* [š], *թրթուր* [t^rt^cur], *լուսաւ* [lusan], *կով* [kov], *կրունկ* [k^runk], *հաւ* [haw], *մարի* [mari], *մրջին* [mrjiwn], *շուն* [šun], *նրմուր* [urur], *սագ* [sag], *տիգ* [tiz], *քարք* [k^carb], *օձ* [awj].

³² The etymology of this word is nor accepted, thus it mustn't be included in the list of isoglosses.

5. Family: *եղբայր* [ełbayr], *կին* [kin], *հայր* [hayr], *հարսն* [harsn], *հաւ* [haw] , *որդի* [ordi], *սկեսուր* [skesur], *քոյր* [k^ooyr].

6. Agriculture: *այգի* [aygi], *առնգանել* (*առն*) [aroganel, aru], *արօր* [arawr], *բահ*//*բարհ* [bah, barh], *բիր* [bir], *բոդ* (*բոդկ*) [boř, bořk], *դալար*//*դալուկն* [dalar, dalukn], *բոյս* [boys], *գեղձ* [gełj] ‘ivy’, *դաղձ* [dałjn], *դեղ* (*դեղք*, *դեղին* etc.) [deł, dełb, dełin], *դէզ* [d^z], *թեղի* [t^eełi], *հաղի* [hacⁱ], *հերկ* [herk](?), *մայրի* [mayri], *մորենի* [moreni], *ցախ* [c^ax].

7. Cattle-breeding: *գեղմն* [gełmn], *դիւ* [diel], *թրիք* [t^rrik^c] (?), *կոյ* // *կու* [koy, ku], *հովիւ* [hoviw], *որձ* [orj], *որոնալ* [oroial] (?), *քակոր* [k^aakor].

8. Workmanship: *ասեղն* [asełn], *դուրգն* [durgn], *երկան* [erkan], *կարդ* [kart^c], *վեղկ* [p^eek], *քերթել* [k^eert^eel].

9. Building: *առագաստ* [aragast], *առաստաղ* [arastal], *ատաղձ* [atałj], *գերան* [geran], *դուռն* [duřn], *հոյ(սկաս)* [hoyakap], *սանդուղ* [sandul] (?), *ցիւ* [cⁱiw], *քիւ* [kⁱiw].

10. Clothes and adornment: *ագանիկ* [aganil], *օղ* [od] (‘shoe’), *օթ* [ot^c], *օծանել* [ocanel].

11. Food and drink: *աղանձ* [ałanj], *դալ* // *դալ* [dal, dayl], *դոն* [don], *կեր* // *կուր* [ker, kur], *կորկոտ* [korkot] (?), *մեղր* (*մեղու*) [mełr, mełu], *մտել* [utel].

12. Daily household: *լոգանալ* [loganal], *լոյց* (*լուցանել*) [loyc^c, luc^aanel], *լուանալ* [luanal], *հում* [hum], *մուր* (*մուրն*, *մրուր*, *մրդիկ*) [mur, muri, mrur, mrrik], *մուրկ* (*մրկել*) [murk, mrkel], *նքոյր* [nk^ooyr], *տարգալ* [targal], *տոռն* [torn].

13. Numbers and measures: *երեսուն* [eresun], *երեք* [erek^c], *երկու* (*կրկին*) [erkew, krkin], *եօթն* [eawtⁿ], *ինն* [inn], *հինգ* [hing], *մի* (*մէն*, *միայն*, *միմեանք*, *միւ*) [mi, mⁿ, miayn, mimeank^c], *յիսուն* [yisun], *յոլով* [yolov], *ուտ* [ut^c], *չորք* [i^ork^c], *վեց* [vec^c], *տասն* [tasn], *քսան* [k^ssan].

14. Metals and mine (‘minerals’): *արծաթ* [arcat^c], *քար* [k^aar].

15. Movement: *առագաստ* [aragast], *նաւ* [naw]³³.

16. Time and place: *ամ* (*ամիկ*) [am, amik], *ամիս* [amis], *ատեան* [atean], *գարուն* [garun], *գիշեր* [giřer], *հերի* [heri], *հերու* [heru], *ձմեռն* [jmeřn], *յատակ* [yatak], *սլաք* [slak^c], *տիւ(տի)* [tiw, ti].

17. Pronouns, conjunctions and others: *ամէն* [amⁿ], *այլ(աղաւաղ)* [ayl, aławał], *առ* [ar] (Prep.), *դա* (*այդ*, *դոյն*, *աւադիկ*) [da, ayd, doyn, awadik], *դու* [du], *եւ*//*եւս* [ew, ews], *ի* (*իք*, *ինչ*, *հի*, *իրաւ*, *իմն*, *զի*, *իր*) [i, ik^c, inⁱ^c, hi, iraw, imn, zi, ir], *ի* [i] (Prep.), *իւր* [iwr], *ո* // *ով* (*ուն*, *որ*, *ոք*) [w, ov, omn, or, ok^c], *ուր* (*ուրեմն*, *ուրեք*, *հաւն-ուր*) [ur, uremn, urek^c, hanur], *սա* (*այս*, *սոյն*, *սատ*, *աւասիկ*) [sa, ays, soyn, at, awasik], *ց* [c^e](?) (Prep.).

³³ In the list *առագաստ* [aragast] «sail», «nuptial bed» is presented also in another semantic (thematic) group showing buildings, and this is not the only case. Acharyan H., 108–112.

The list compiled by Acharyan was significantly corrected and replenished by his followers as far as both the expression plane [the amount of roots, transcription, separation of the word components (root, adjective, affix, etc.) etc.], and the content plane (pointing the meaning and function of root components, etc.) are concerned – a question we shall refer to in our further works.

BIBLIOGRAPHY

- Acharyan H.**, History of the Armenian Language, Part I, Yerevan, 1940 (in Arm.).
Acharyan H., History of the Armenian Language, Part II, Yerevan, 1951 (in Arm.).
Dumézil G., Séries étymologiques arméniennes // *“Bulletin de la société de linguistique de Paris”*, t. 41, 1940, p. 18–69.
Gamkrelidze Th. V., Ivanov V. V., Indo-European and Indo-Europeans: A Reconstruction and historical typological Analysis of a Protolanguage and Proto-Culture, Part 1, Tbilisi, 1984 (in Russ.).
Hambardzumyan V. G., Essays on Lexicology and Etymology of the Armenian Language, Yerevan, 2012 (in Arm.).
Hambardzumyan V. G., On the Armenian-Celtic Isoglossies // *“Language and Linguistics”*, 2015, 1–2 (13), p. 15–22 (in Arm.).
Jahukyan G. B., History of the Armenian Language, Yerevan, 1987 (in Arm.).
Jahukyan G. B., Saradjewa L. A., Haruthyunyan Ts. R., Essayes on the Comparative Lexicology of the Armenian Language, Yerevan, 1983, pp. 117–220, 221–353 (in Russ.).
Kurylowicz J., Morphological palatalisation in Old Irish // *“Travaux Linguistiques de Prague”*, Academia, Prague, 1971, № 4, p. 67–73.
Makaev E. A., Problems of Indo-European Areal Linguistics, M.-L., 1964 (in Russ.).
Makayev E. A., General Theory of Comparative Linguistics, M., 1964 (in Russ.).
Meillet A., Position dialectale de l’arménien // *«Mémoire de la Société de linguistique»*, 1895, p. 149–155,
Meillet A., Introduction à l’étude comparative des langues indoeuropéennes. 7ème éd. refondue. M.-L. 1933 (in Russ.).
“Comparative Lexicology of the Armenian Language”, Yerevan, 1979, p. 23–127, 325–375 (in Arm.).
Rona-Taš A., Altaic and Indo-European. Marginal remarks on the book of T. V. Gamkrelidze, V. V. Ivanov // *“Voprosy yaziloznaniya”*, 1990, 1, p. 26–37 (in Russ.).
Sukiassyan H. V., Determinative in Armenian, Yerevan, 1986 (in Arm.).
Thumanyan E. G., Structure of Indoeuropean Roots in Armenian, M., 1978 (in Russ.).

ՎԱՉԳԵՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր
ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ

ՀԱՅԵՐԵՆԸ ԵՎ ԿԵԼՏԱԿԱՆ ԼԵՉՈՒՆԵՐԸ (ՀԱՐՅԻ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ Հ. ԱՃԱՌ-ՅԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ)

Հնդեվրոպական լեզուների ուսումնասիրության մեջ ավանդաբար առանձնացվում է իտալակելտական մերձավորությունը (*Meillet*, 1933, էջ 96–98): Հետագայում խոսվում է մի կողմից՝ արիափոխահայկական, իսկ մյուս կողմից՝ իտալակելտափյլիբրական բառային խմբակցության մասին (*Гамкрелидзе-Иванов*, 1984, էջ 393–398. հմմտ. *Рона-Тау А.*, 1990, 12, էջ 26–37):

Հայերենի առումով, կարծում ենք, ներկայումս կարևոր է հայ-կելտական առնչությունների ուսումնասիրությունը: Եվ այդ նպատակով սույն հոդվածում անդրադառնում ենք Աճառյանի աշխատանքներում հարցի քննությանը՝ իբրև սկիզբ ընդհանուր խնդրի ուսումնասիրության, որին ձեռնամուխ ենք եղել վերջին տարիներին և սկսել հանդես գալ գիտական հրապարակումով (*Համբարձումյան*, 2016, 1–2, էջ 15–22):

Տեղի սղության պատճառով չենք բերում զուգաբանությունների մասնամբողջությամբ, առավել ևս՝ նույնությամբ, այսինքն՝ այն վերականգնումներով և նշանակումներով, որ ժամանակին տալիս է հեղինակը՝ ելնելով թե՛ ընդհանուր նախաձևի և թե՛ առանձին (տարբերակված) լեզուների համար գործադրվող մեթոդիկայի սկզբունքներից. բացառում ենք արմատի կրկնությամբ պայմանավորված կելտականի նույնությունը (*Աճառյան*, 1940, էջ 34–8):

Զուգաբանությունները ցանկում մեծ մասամբ ունեն *կելտական* (= *կելտերեն*), մասամբ՝ նույն ճյուղի մյուս լեզուներ (*քրետոներեն*, *միջին իռլանդերեն* և այլն) նշումը, այն է՝ հիմնականում բերվում են կելտերենի տվյալները:

Այսպես, ցանկում բերվում է հայ-կելտական 344 զուգաբանություն, այն է՝ ցեղակից լեզուների զուգաբանությունների ընդհանուր թվի կեսից շատ քիչ (28-ով) պակաս: Եվ ըստ այսմ՝

1) հայ-հինիռլանդական (= հին իռլանդերեն) (259 բառ). հմմտ. *ազանիլ* «հագնվել» ~ կելտ. *fuan* (?) (< IE *évn̥, *ón̥), *ալիք* «մազ, վարս» ~ կելտ. *líath* (< IE *p̥lios), *ածել (յածել)* «բերել» ~ կելտ. *-aig* (< IE *ag'ō) և այլն,

2) հայ-միջինիռլանդական (= միջին իռլանդերեն) (14 բառ). հմմտ. *դադձն* «դադձ» ~ միռլ. (< IE *dh̥), *դեղևիկ* «երերալ, շարժվել» ~ միռլ. *dumacha* (< IE *dheu) և այլն,

3) հայ-կիմրական (= կիմրերեն) (48 բառ). հմմտ. *աստղ* «աստղ» ~ Cimir. *seren* (< IE *ster, stel), *արգահատիկ*, *արգ(անդ)* «խղճալ, կարեկցել. զավակատուն» ~ Cimir. *arffed* (< IE*arq²) և այլն,

4) հայ-կոռնական (= կոռներեն) (3 բառ). հմմտ. *բորենի* «բորենի» ~ կոռն. *bofer* (< IE *bhero, bhero), *գեղձ* «բուռն ցանկություն» ~ կոռն. *guell* (< IE *vel-) և այլն,

5) հայ-բրետոնական (= բրետոներեն) (13 բառ). հմմտ. *ասեղն* «ասեղ» ~ բրետ. *ebil* (< IE *ak'ln), *արտասուք*, *արտօսր* «արցունք, արտոսր» ~ բրետ. *dacrou* (< IE *drak'ru) և այլն,

6) հայ-գալական (= գալերեն) (6 բառ). հմմտ. *դնել* (*ընտիր*) «դնել» ~ գալ. *dede* (< IE *dhē), *եղանել* (*եղուզակ*, *եղունդն*) «վեր կենալ. արշավել, ելուզակ» ~ գալ. *el* (< IE *el-) և այլն,

7) հայ-գաելական (= գաելերեն) (1 բառ). հմմտ. *լորց* «ջղաձգություն» ~ գաել. *loirc* (< IE *lord-sk'o):

Գ. Ջահուկյանի և մեր աշխատանքների տվյալները ցույց են տալիս, որ այդ վիճակագրությունը, այնուամենայնիվ, վերահաշվարկելի է:

ВАЗГЕН АМБАРЦУМЯН

Доктор филологических наук
Институт языка НАН РА им. Р. Ачаряна

АРМЯНСКИЙ И КЕЛЬТСКИЕ ЯЗЫКИ (ОБСУЖДЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ В ТРУДАХ Р. АЧАРЯНА)

В исследованиях индоевропейских языков традиционно выделяется итало-кельтская общность (Meillet, 1933, сс. 96–98). Речь заходит также о близости диалектных групп, с одной стороны арийско-греческо-армянской, с другой – итало-кельто-иллирийской (Гамкрелидзе-Иванов, 1984, с. 393–398; ср. А. Рона-Таш, 1990, 12, с. 26–37).

Как нам кажется, в настоящее время важное значение имеет исследование армяно-кельтских параллелей. С этой целью в статье, прежде всего обращаем внимание на изучение данной проблемы в трудах Р. Ачаряна, исследователя, впервые затронувшего данный вопрос (ср. Амбарцумян, 2016, 1–2, сс. 15–22, на арм. яз.).

В статье дается лишь часть изоглосс, но не в той реконструкции и обозначениях, которые в свое время нашли место в трудах Ачаряна, а исходя из новых принципов методики выделения и фонетической фиксации как общей праформы, так и отдельных языков (Ачарян, 1940, с. 34–81, на арм. яз.).

В списке большинство изоглосс дается под общим наименованием *кельтский*, иногда – других языков этой группы (*бретонский, среднеирландский* и т. д.), т. е. в основном приводятся данные кельтского языка.

В списке даны 344 изоглоссы, т. е. чуть меньше (28) половины от общего числа изоглосс родственных языков. Таким образом видим следующее:

1) арм.-др.-ирл. (= древнеирландский) (259 слов). Ср. арм. *աղանիլ* [aganil] «одеваться, одеться» ~ кельт. fuan (?) (< и.-е. *évō, *óvō), арм. *ալիկ* [alik^c] «волос; волосы» ~ кельт. līath (< и.-е. *plios), арм. *ածել* (յածել) [acel (yacel)] «приносить, принести» ~ кельт. -aig (< и.-е. *ag'ō) и т. д.,

2) арм.-ср.-ирл. (= среднеирландский) (14 слов). Ср. арм. *դաճիլ* [daʃin] «мята» ~ ср.-ирл. deil (< и.-е. *dh_l), арм. *դեղիլ* [dedewil] «шататься, колебаться» ~ ср.-ирл. dumacha (< и.-е. *dheu) и т. д.,

3) арм.-кимр. (= кимрский) (48 слов). Ср. арм. *ասիլ* [astl] «звезда» ~ кимр. seren (< и.-е. *ster, stel), арм. *արգահալիլ*, *արգ(ալիլ)* [argahatil. arg(and)] «жалеть, сочувствовать; утроба» ~ кимр. arffed (< и.-е. *arq²) и т. д.,

4) арм.-корн. (= корнский) (3 слова). Ср. арм. *բորենի* [boreni] «гиена» ~ корн. bofer (< и.-е. *bhero, bhorō), арм. *գեղձ* [gelj] «бурное желание» ~ корн. guell (< и.-е. *vel-) и т. д.,

5) арм.-брет. (= бретонский) (13 слов). Ср. арм. *սսւկնի* [aseɫn] «игла» ~ брет. *ebil* (< и.-е. *ak'ln), арм. *արտասուք*, *արտասր* [artasuk^c, artawsr] «слеза, слезы» ~ брет. *dacrou* (< IE *drak'ru) и т. д.,

6) арм.-галл. (= галльский) (6 слов). Ср. арм. *դնել* (*ընտիր*) [dnel, ɛntir] «класть, положить» ~ галл. *dede* (< и.-е. *dhē), арм. *ելակնել* (*ելակնալ*, *ելակնի*) [elanel (eluzak, elundn)] «вставать; совершить поход; разбойник» ~ галл. *el* (< и.-е. *el-) и т. д.,

7) арм.-гаэл. (= гаэлский) (1 слово). Ср. арм. *լորց* [lorc^c] «спазм» ~ гаэл. *loirc* (< и.-е. *lord-sk'o):

Данные трудов Г. Б. Джаукяна, а также наше исследование показывают, что эта статистика, в свою очередь, в целом должна быть пересмотрена.